

PLAKAT / LEM RE-KONFIGURACJE

PLAKAT / LEM RE-KONFIGURACJE

Wystawa pokonkursowa plakatów studentów
Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi
powstałych na podstawie prozy Stanisława Lema

Re-konfiguracje

Rok 2021 ustanowiony został Rokiem Stanisława Lema – najwybitniejszego polskiego futurologa, jednego z ważniejszych i bardziej docenionych na świecie polskich pisarzy, który w swoim dorobku łączy głębokie zakorzenienie w tradycji z namysłem na temat przyszłości. Jego książki, wydane w milionach egzemplarzy i przetłumaczone na ponad czterdzieści języków, należą do kanonu literatury światowej a nawiązania do tej twórczości można znaleźć w wielu, często niespodziewanych miejscach. Zwróciliśmy szczególną uwagę na sposób obrazowania Lema i jego nowe wizualne odczytanie. Młodzi twórcy zmierzali się z trudnym zadaniem opracowania plakatów do filmów zrealizowanych na podstawie prozy wybitnego Jubilata. W plakacie filmowym dochodzi do spotkania kilku artystycznych światów, chociażby samego plakatu i filmu, w tym zaś konkretnym przypadku wzbogaconego jeszcze o nietuzinkowy świat wyobraźni Lema. Należało się więc skonfrontować z samym Lemem, co już stanowi wyzwanie (wszak chyba nieprzypadkowo ilustracja Lemowskiego świata jest nader skąpa i ogranicza się do kilku artystów), z ugruntowaną marką plakatu polskiego i niebagatelnym dziedzictwem łódzkiej szkoły projektowej. Akademia Sztuk Pięknych w Łodzi poszczycić się może bowiem niezwykłym dorobkiem z zakresu grafiki projektowej, później tej z obszaru projektowania plakatów tworzonych przez uznanych, także na arenie międzynarodowej, twórców, takich jak Krzysztof Lenk, Jan Kubasiewicz, Stanisław Łabędzki, Bogusław Balicki.

Autorzy konkursowych projektów poradzili sobie z zadaniem doskonale, wskazując możliwości wielopoziomowych re-konfiguracji w sposobie obrazowania Lema. Udowodnili, że współcześnie możliwe jest jego nowe odczytywanie. Zrealizowane plakaty wychwytyją zarówno niuanse Lemowskiego świata, z jego ironicznym, dowcipnym sposobem analizy rzeczywistości, jak i odnoszą się do sztuki plakatu filmowego. Konstruuje na różne sposoby i w różnych konfiguracjach własne plastyczne struktury, najczęściej autonomiczne względem filmów.

Na wystawie zaprezentowaliśmy 32 prace (wybrane z ponad 80), które pokazują odmienne podejście do obranego tematu. Mamy do czynienia zarówno z bezpośrednim odniesieniem do filmów (sporadycznym), jak i bardziej metaforycznym plakatem-obrazem oraz tym syntetycznym, minimalistycznym posługującym się skrótem plastycznym. Uwagę zwraca użyty przez wielu twórców typograficzny język, w którym struktura litery stała się materiałem plastycznym, a lapidarna forma oparta została na różnych układach kompozycyjnych. Powstały realizacje o wysokich walorach artystycznych, wyrafinowane plastycznie, indywidualne, często dowcipne i inteligentne jak światy Lemowskie. Plakat to skomplikowany metakomunikat łączący w sobie wiele przeciwieństw, docenić więc warto wszelkie próby skonfrontowania się z nimi.

Aleksandra Sumorok

Czy rzeczywiście plakat to skrót?

Sugestię, że plakat jest skrótem myślowym, wizualnym lub plastycznym, znamy z każdego niemal opracowania dotyczącego plakatu. Spopularyzowali ją już w l. 50. Jan Lenica i Henryk Tomaszewski. Odnosili te pojęcia nie tylko do własnych prac. Pierwszy wywodził ów skrót od francuskich twórców (jak Carlu, Cassandre, Nathan-Garamond) i definiował za jego pomocą nowoczesny sposób projektowania oraz fenomen Polskiej Szkoły Plakatu, drugi używał go do objaśniania swej metody dydaktycznej. Obaj – uczeń i mistrz – choć akcentowali odejście od dekoracyjnej ilustracyjności i eliminację tego, co zbędne, zwracali w istocie uwagę na różne sprawy, niezbyt jasno powiązane z sensem, jaki niesie ze sobą termin „skrót”. Trzeba przyznać, że jest on niefortunny.

Sam „skrót myślowy” jest pojęciem z zakresu heurystyki i polega na uproszczonym wnioskowaniu pozwalającym dzięki jasnemu kryterium na wydawanie szybkich sądów. Heurystyki mogą być efektywne w odkrywaniu nowych zjawisk, ale ani przypadkowość, ani schematyczność tych procesów nie były tym, czego poszukiwali wspomniani artyści. Skróty językowe natomiast są wyrazem ekonomizacji w komunikacji pisanej. To nie jest oczywisty cel sztuki plakatu. Skrótownice zaś, ponieważ mają potencjał tworzenia neologizmów i świetnie funkcjonują także w mowie, bliższe już są indywidualizmowi twórców Polskiej Szkoły Plakatu. Nie było dla nich imperatywem tworzenie za każdym razem czegoś nowego, lubili wracać do sprawdzonych metod

i motywów. Nie chodziło też o skracanie podobne do streszczenia, czyli o kondensację formy zachowującą najważniejsze treści. Na odwrót – lubiano eksploatować peryferyjne wątki.

Jak widać, termin „skrót” tylko wydaje się wygodny jako stosunkowo jasny, obrazowy synonim intelektualnej dyscypliny w projektowaniu. Często jego użycie nie jest w ogóle zrozumiałe, zwłaszcza gdy uznawany jest za synonim metafory, aluzji, symbolu, znaku. Już samo wymienne stosowanie tak różnych pojęć zdradza, że często są to nadmierne uproszczenia. Preferowana przez Tomaszewskiego i Lenicę oszczędność jest raczej abstrahowaniem, ale nie jest to wcale droga na skróty. Przeciwnie – dystansowanie się wobec tematu lub zadania, jakie zalecał Lenica, czy logiczne myślenie i analityczne docieranie do świadome autorskiego rozwiązania, jakiego wymagał Tomaszewski, tylko wydłużają proces projektowania, i to wydłużają znacząco.

O co więc chodzi z tym skrótem? O postawę. Refleksjom Lenicy i Tomaszewskiego patronuje Nowa Krytyka i jej założenia, że trzeba wyzwolić sztukę od dociekań genetyczno-społecznych, biograficznych, funkcjonalnych. Co wówczas pozostaje? *Verfremdungseffekt* – termin, po który sięga Lenica (za pośrednictwem Brechta i Szklowskiego) – oznacza w praktyce (najbrutalniej rzecz ujmując) zdystansowanie się od zlecenia, spojrzenie na zadanie z pominięciem oczywistego kontinuum zleciodawca-artysta-projekt-wyobrażenie o odbiorcy, skupienie się na integralności dzieła. Kontekst ma powstać na zewnątrz tej złożonej relacji. Jego odkrywczność zależy od intelektualnej

kondycji twórcy i jego otwartości. Dlatego Tomaszewski nauczał myślenia i ascezy, których efektem miał być znak jako kondensacja, ale podmiotu, nie (tylko) formy. Artysta to ktoś, kto jest samodzielny, pobudzony i śmiały. A co sprzyja takiej postawie? Doświadczenie estetyczne. Istotne jest, by nam na nim zależało. Byśmy chcieli je mieć. Można nam wmówić, co jest wartościowe lub nie, można nauczyć nas reguł, ale nie można za nas przeżyć piękna czy brzydoty. Doświadczenie estetyczne jest jednostkowe i samodzielne, nasze własne. Nie jest nastawione na cel. Zachwycając się bezinteresownie zjawiskiem (a nie rozpatrując jego rację bytu), uświadamiamy sobie, że jesteśmy wolni, swobodni w naszych wyborach. Wyobrażenia się pobudza, tworzą się warunki zabawy, dla której wymyślamy własne reguły. Stajemy się autonomicznymi twórcami. Friedrich Schiller określał ten stan i jego okoliczności kulturą estetyczną.

Atmosfera konkursu także uprzywilejowuje doświadczenie estetyczne. Gdy trzeba dokonać wyboru z dużej liczby prac, estetyka podpowiada jako pierwsza – bo jej sąd jest spontaniczny. Nie znaczy to, że po chwili nie zastanawiamy się nad tym, co nam się estetycznie przydarzyło i jakie są tego przyczyny oraz konsekwencje. Schematy są jednak niewątpliwie rozpoznawane jako coś – w gruncie rzeczy – aestetycznego, obojętnego. Liczą się raczej rekonfiguracje. Skrót musi coś gubić. Skrót plastyczny to droga od pomysłu do projektu z pominięciem partykularnych celów. Ona nie jest ani krótka, ani prosta, w ogóle niemierzalna. Ale jej efekty można satysfakcjonująco przeżyć.

Wioletta Kazimierska-Jerzyk

Lista uczestników wystawy

1. Dominika Cebula
2. Paulina Choduń
3. Łukasz Fornalczyk
4. Dominika Góralczyk
5. Filip Holak
6. Aleksandra Kacperska
7. Paulina Kamińska
8. Ksawery Karczewski
9. Olga Kardas
10. Emilia Karwowska
11. Sylwia Krzętowska
12. Magdalena Kuptel
13. Weronika Jończyk
14. Diana Lilcu
15. Daria Łuka
16. Katarzyna Malinowska
17. Adrianna Marchwińska
18. Małgorzata Markowska
19. Marta Nagietowicz
20. Oliwia Nowakowska
21. Ewelina Ostrowska
22. Szymon Perzanowski
23. Julia Pieczyńska
24. Wiktor Pilipczuk
25. Patryk Skoczylas
26. Jan Szczerbiak
27. Paweł Szlotawa
28. Dominika Szoplik
29. Anna Tomkielska
30. Julia Wiśniewska
31. Helena Zwierzchowska
32. Łukasz Żukowski

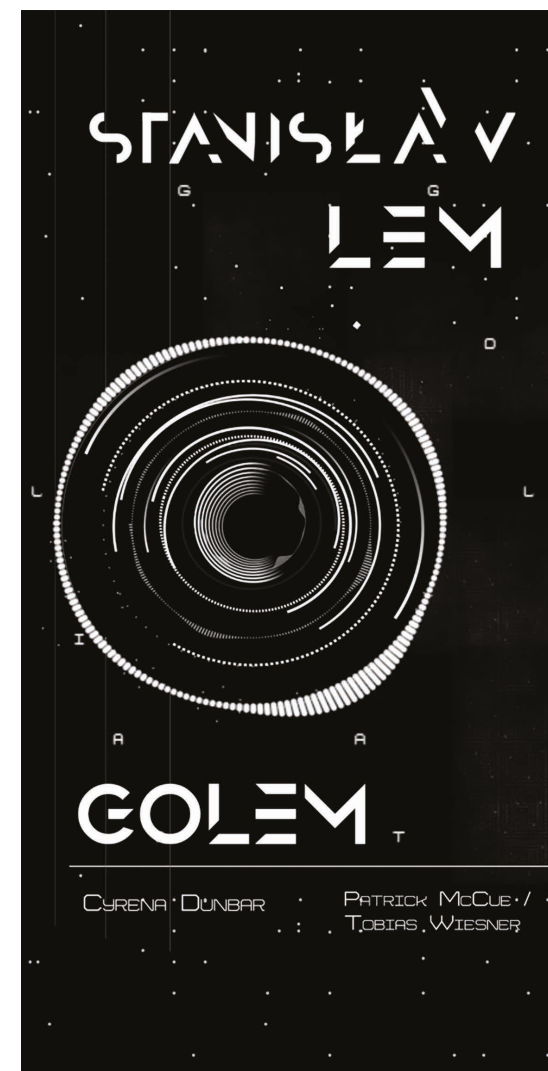

Lista nagrodzonych

- **I nagroda**
Szymon Perzanowski
za plakat do filmu „Solaris”
- **II nagroda**
Daria Łuka
za plakat animowany do filmu „Golem”
- **III nagroda**
Dominika Cebula
za plakat do filmu „Solaris”
- **I wyróżnienie**
Patryk Skoczylas
za plakat do filmu „Przekładaniec”
- **II wyróżnienie**
Dominika Szoplik
za plakat do filmu „Profesor Zazul”
- **III wyróżnienie**
Marta Nagietowicz
za plakat do filmu „Przekładaniec”

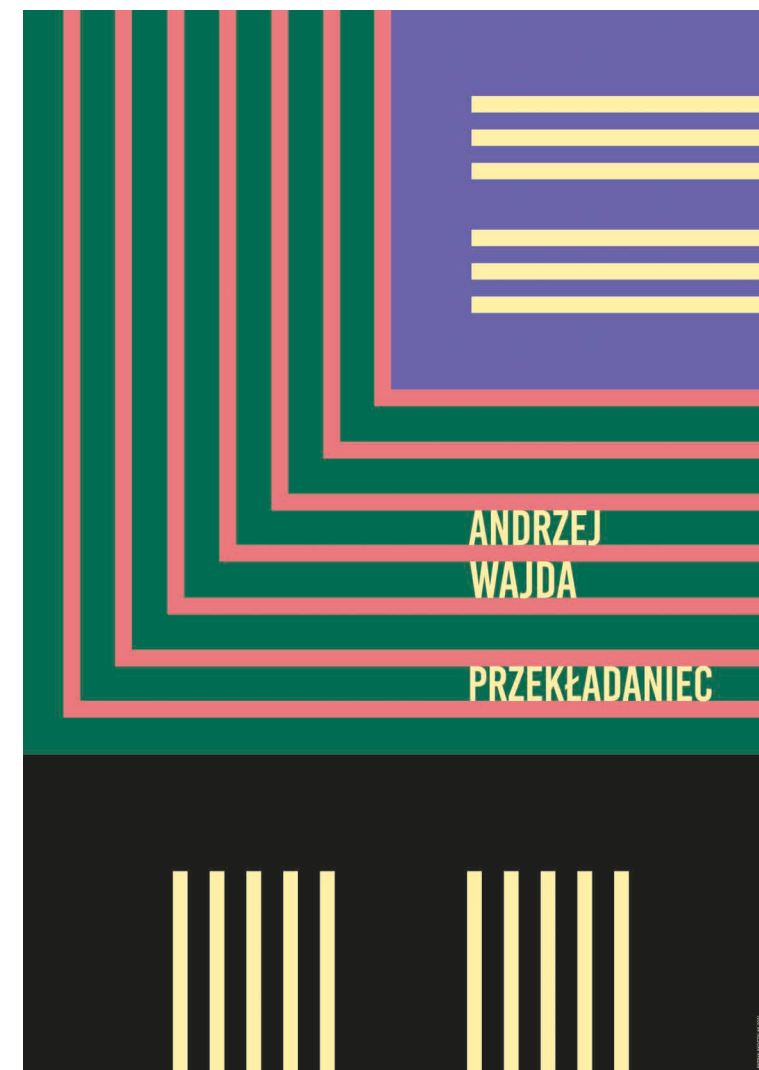
Szymon Perzanowski
„Solaris”, plakat, 100×70 cm

Daria Łuka
„Golem”, plakat animowany, 720×1280 pikseli

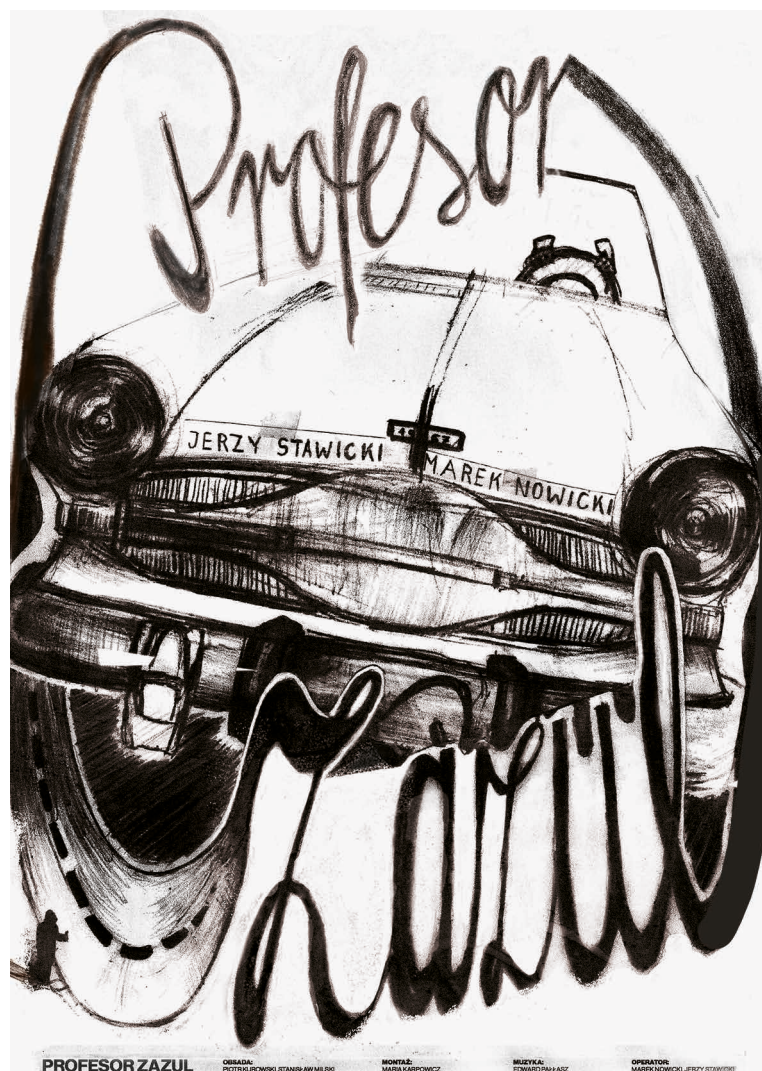
Dominika Cebula
„Solaris”, plakat, 100×70 cm

Patryk Skoczylas
„Przekładaniec”, plakat, 100×70 cm

II wyróżnienie

Dominika Szoplik
„Profesor Zazul”, plakat, 100×70 cm

III wyróżnienie

Marta Nagietowicz
„Przekładaniec”, plakat, 100×70 cm

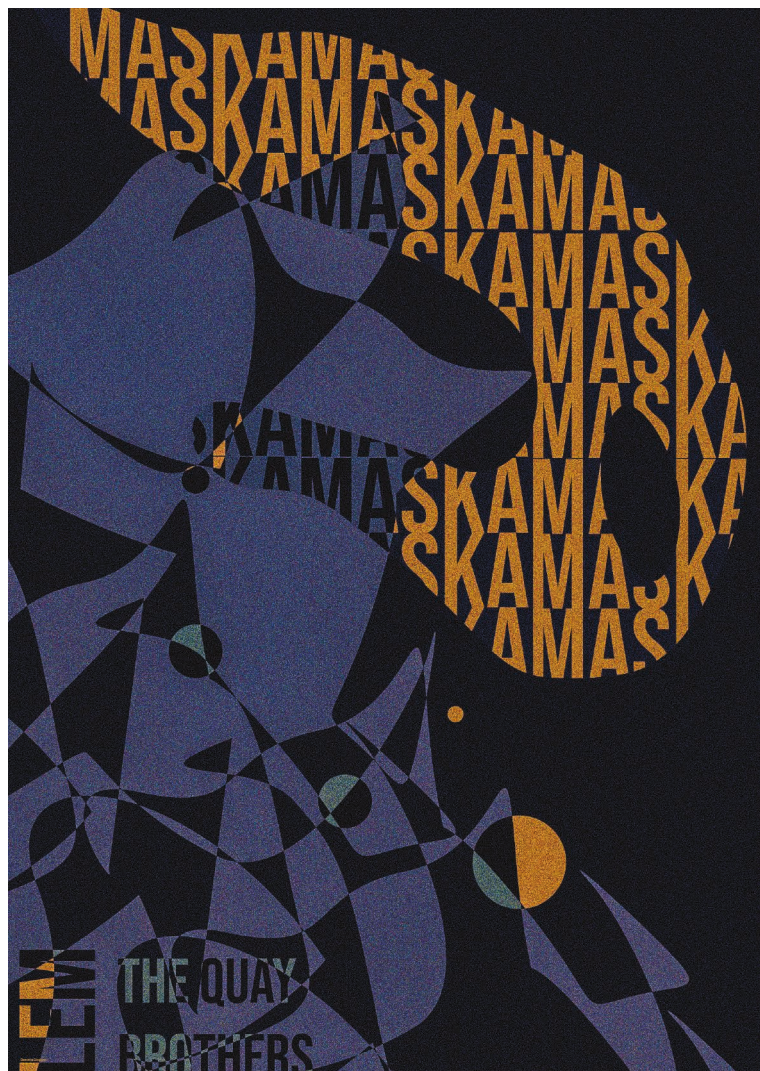
Uczestnicy wystawy

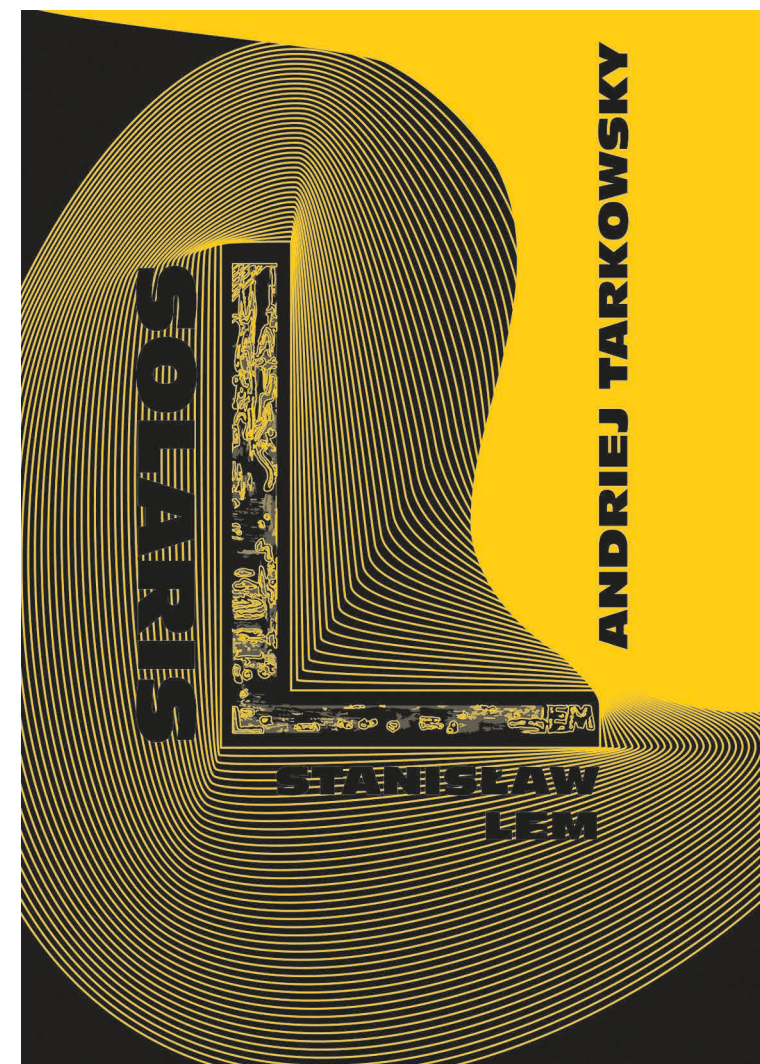
Paulina Choduń
„Golem”, plakat, 100×70 cm

Łukasz Fornalczyk
„Szpital przemienienia”, plakat, 100×70 cm

Dominika Góralczyk
„Maska”, plakat, 100×70 cm

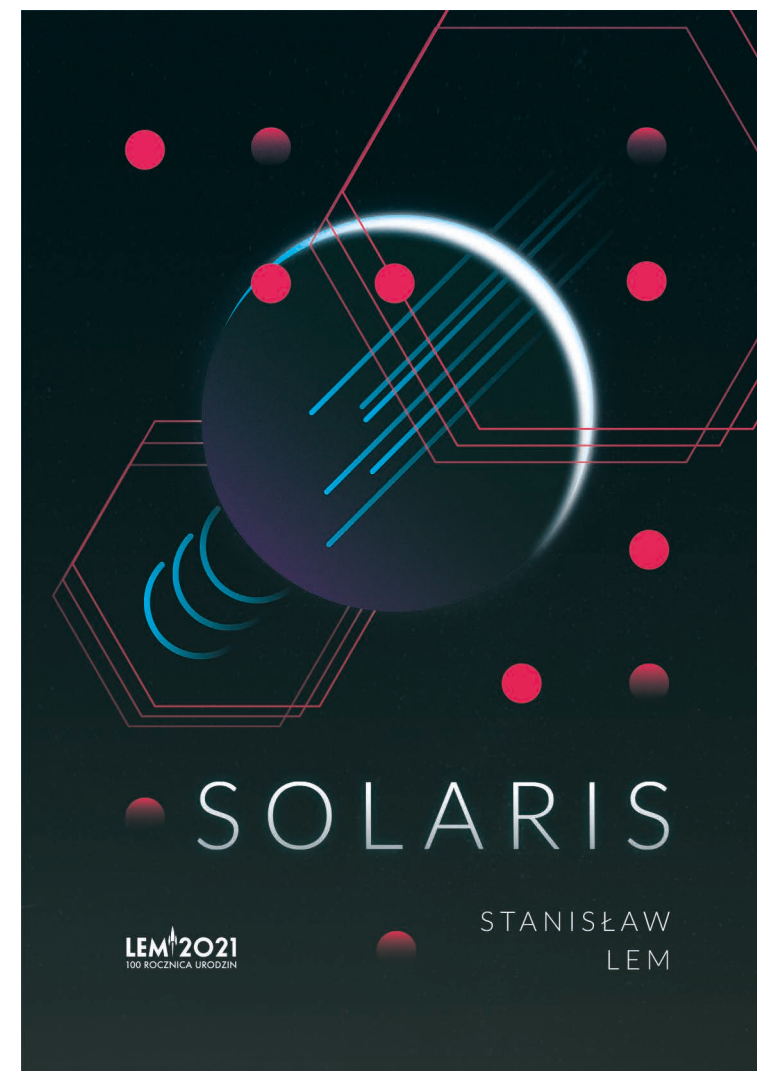
Filip Holak
„Solaris”, plakat, 100×70 cm

Uczestnicy wystawy

Aleksandra Kacperska
„Kongres”, plakat, 100×70 cm

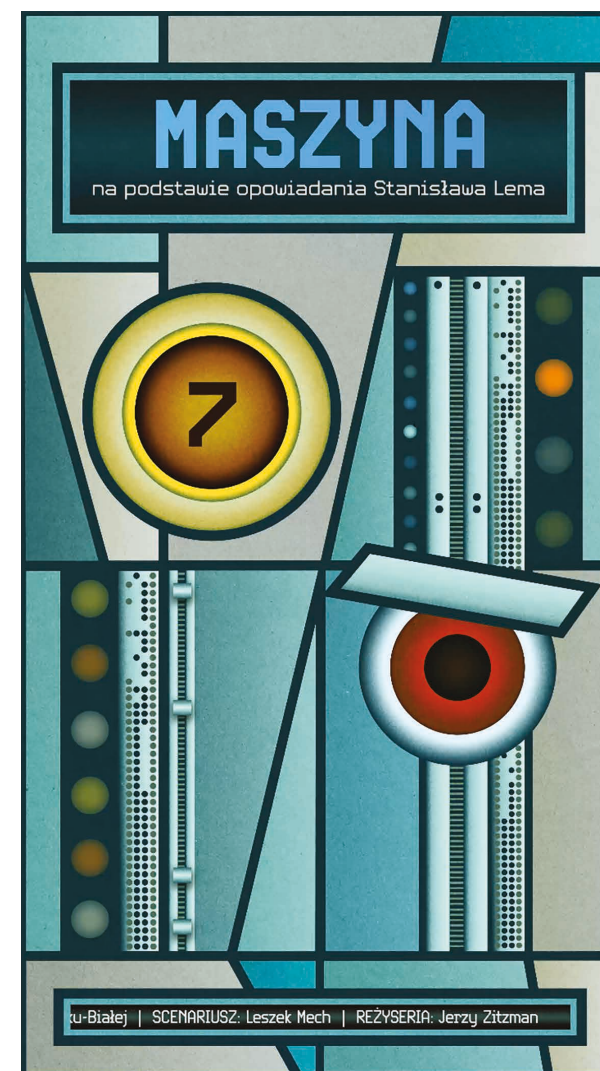
Paulina Kamińska
„Solaris”, plakat, 100×70 cm

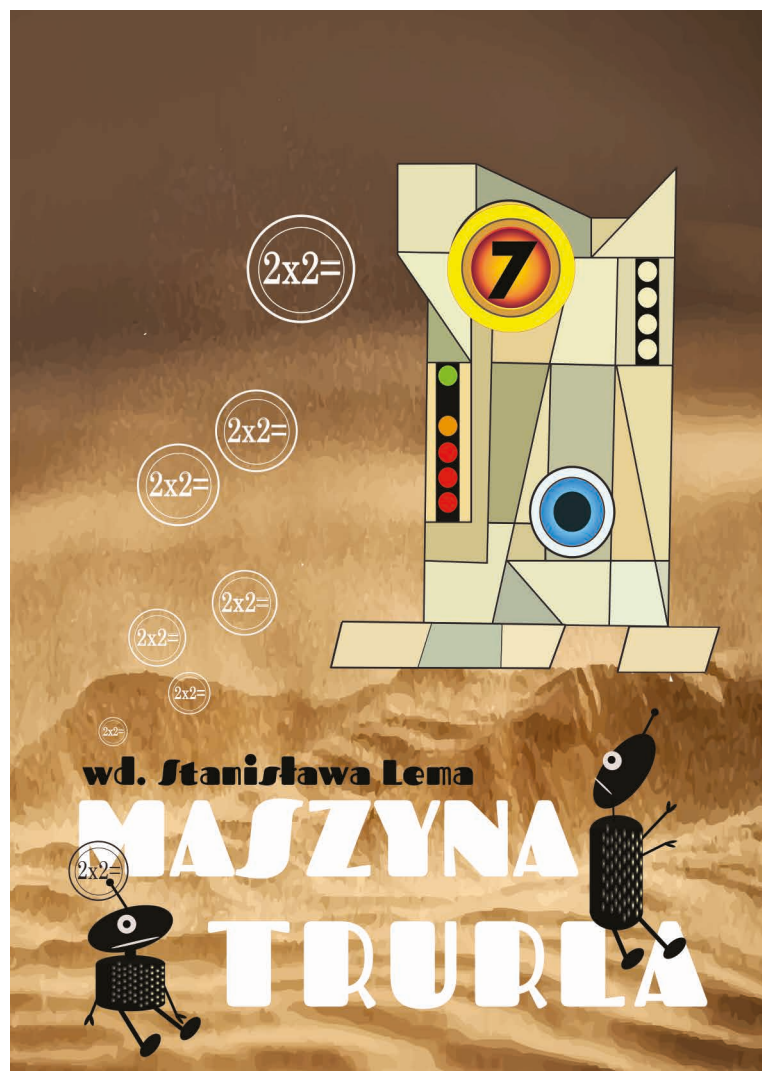
Uczestnicy wystawy

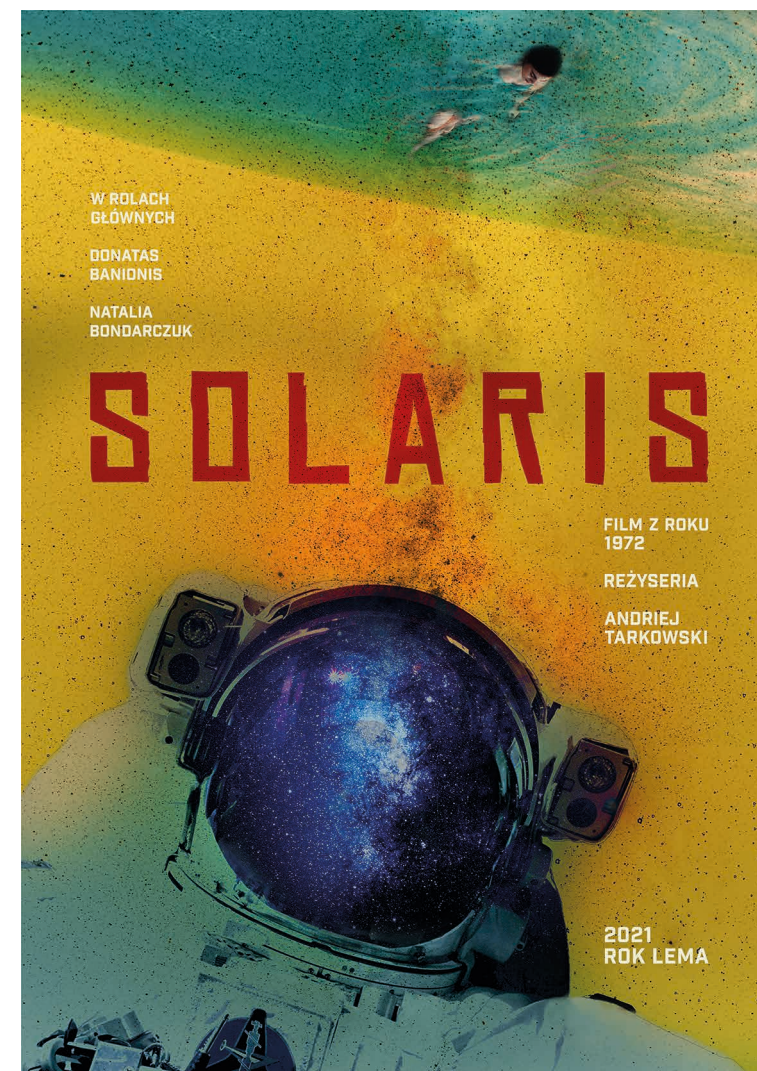
Ksawery Karczewski
„Golem”, plakat, 100×70 cm

Olga Kardas
„Maszyna Trurla”, plakat animowany, 720×1280 pikseli

Emilia Karwowska
„Maszyna Trurla”, plakat, 100×70 cm

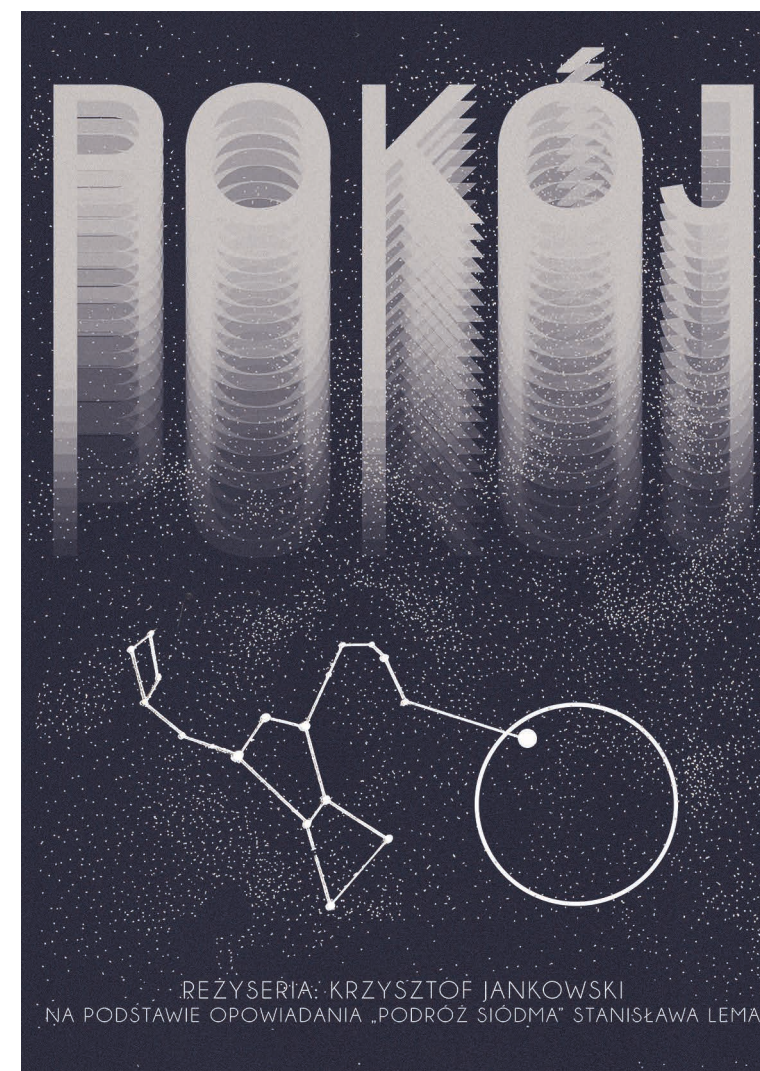
Sylwia Krzętowska
„Solaris”, plakat, 100×70 cm

Uczestnicy wystawy

Magdalena Kuptel
„Powrót z gwiazd”, plakat, 100×70 cm

Weronika Jończyk
„Pokój”, plakat, 100×70 cm

Diana Lilcu
„Solaris”, plakat, 100×70 cm

Studio Filmów Rysunkowych w Bielsku-Białej

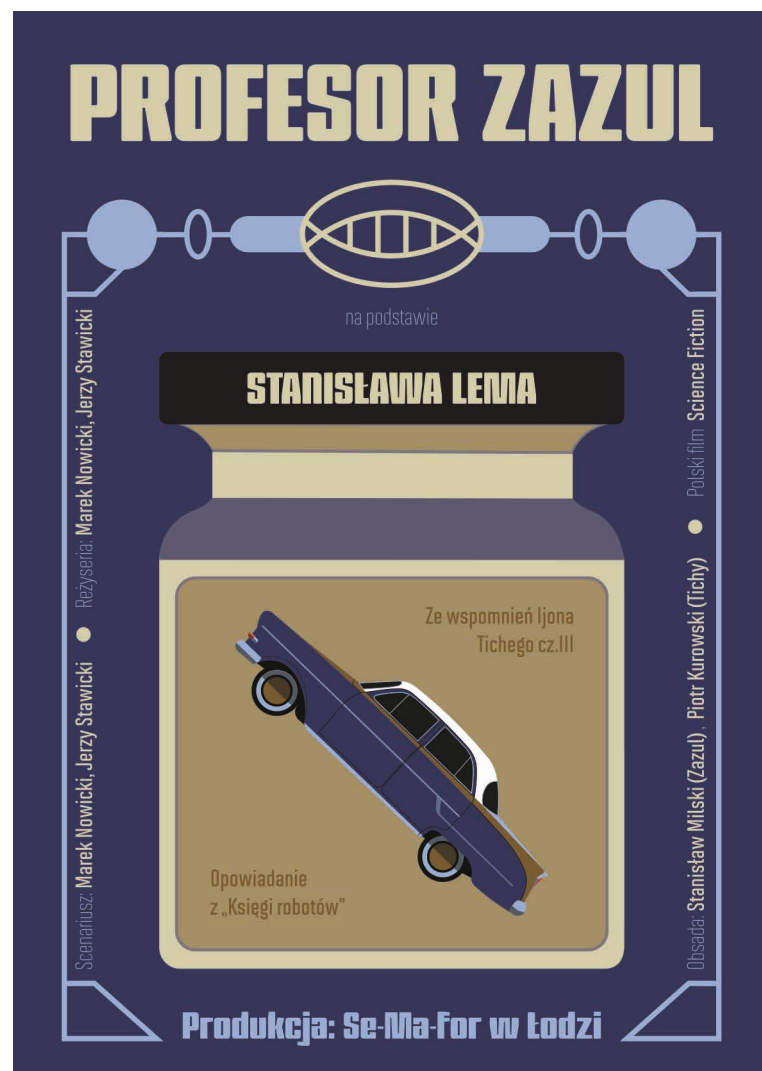

MASZYNA TRURLA

Katarzyna Malinowska
„Maszyna Trurla”, plakat, 100×70 cm

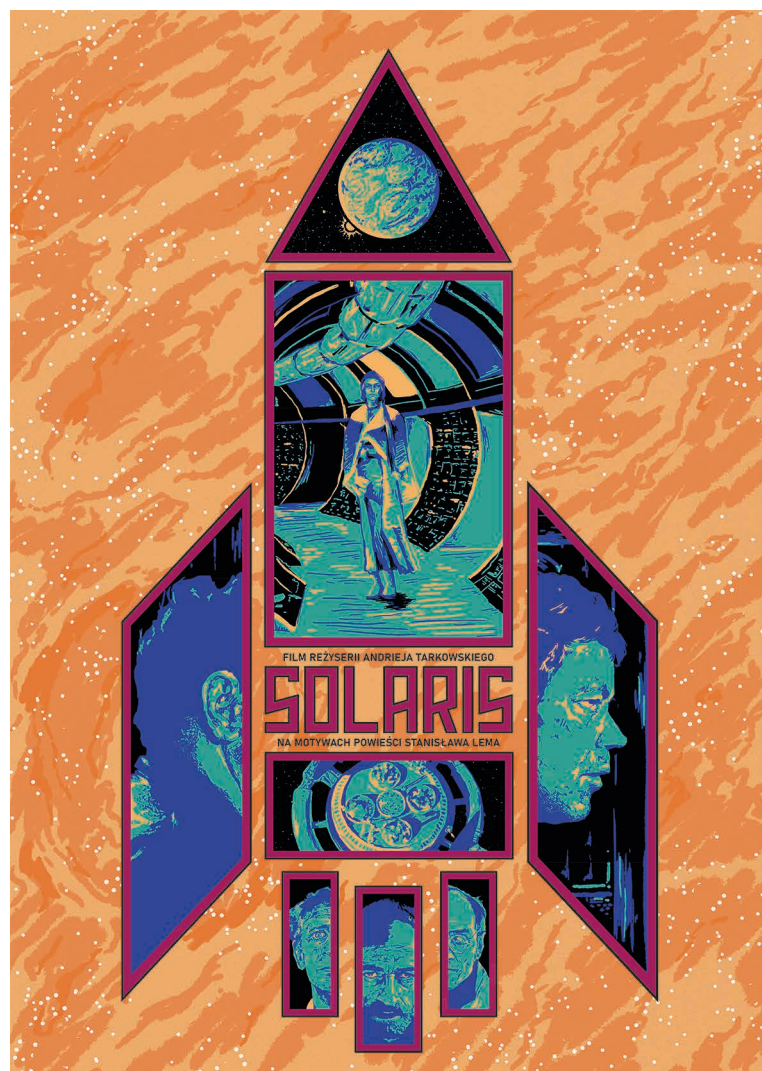
Uczestnicy wystawy

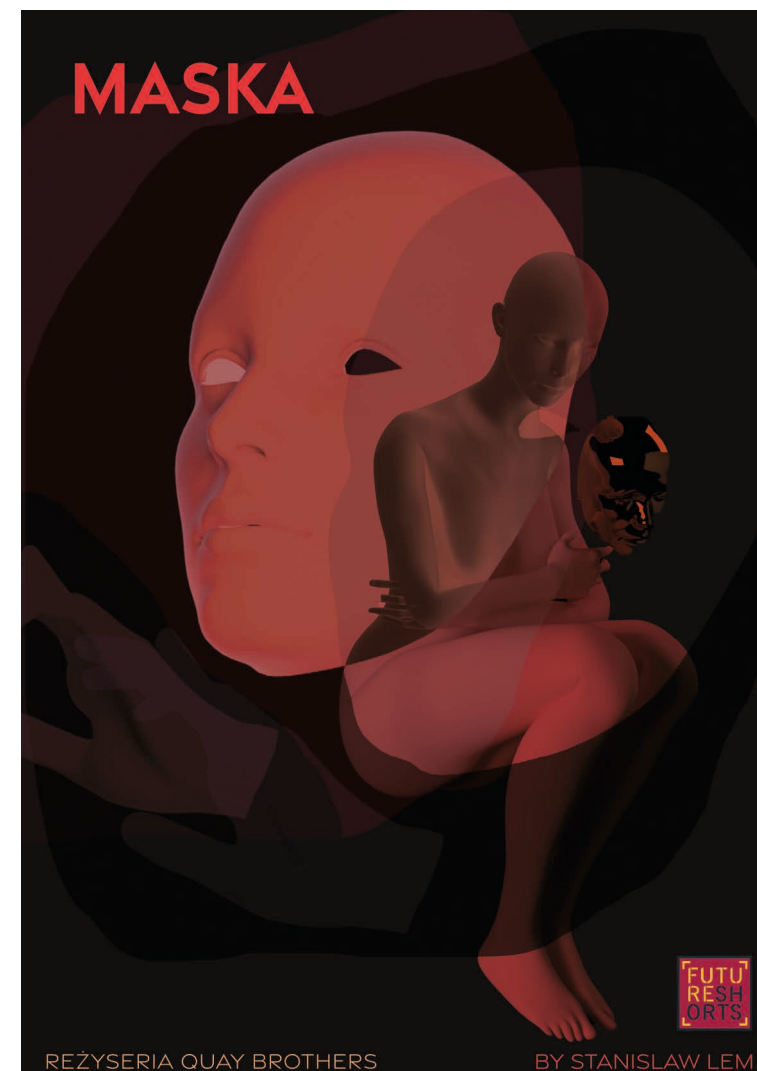
Adrianna Marchwińska
„Profesor Zazul”, plakat, 100×70 cm

Małgorzata Markowska
„Maszyna Trurla”, plakat, 100×70 cm

Oliwia Nowakowska
„Solaris”, plakat, 100×70 cm

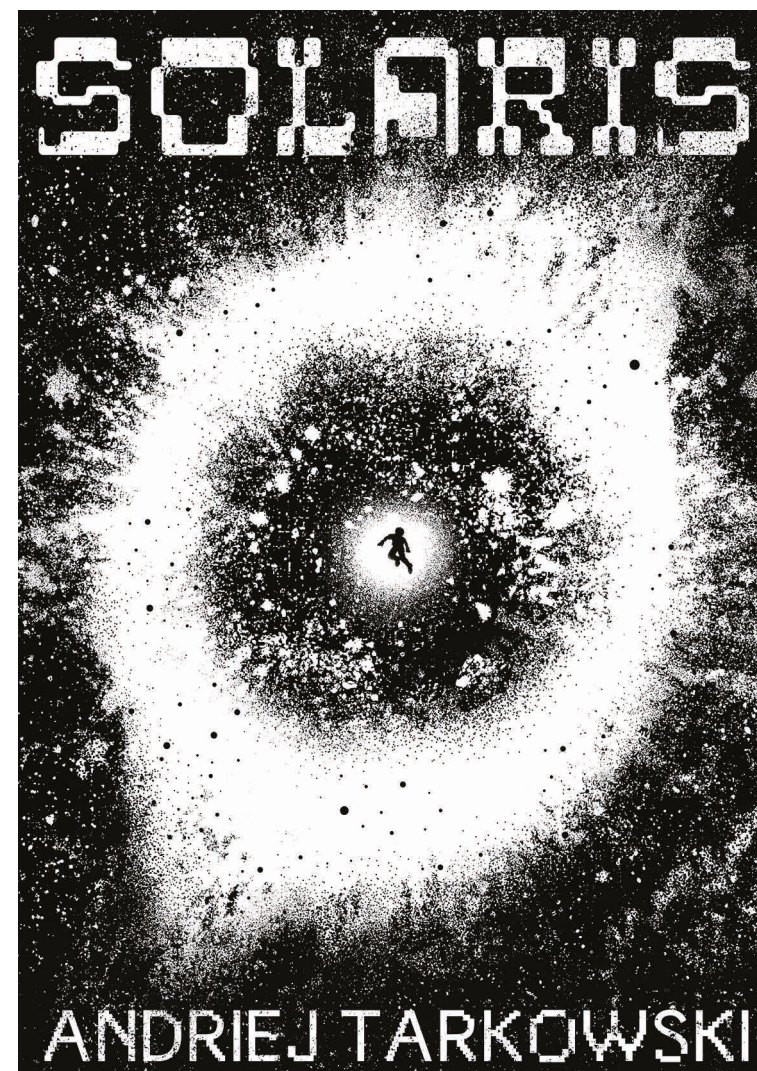

Ewelina Ostrowska
„Maska”, plakat, 100×70 cm

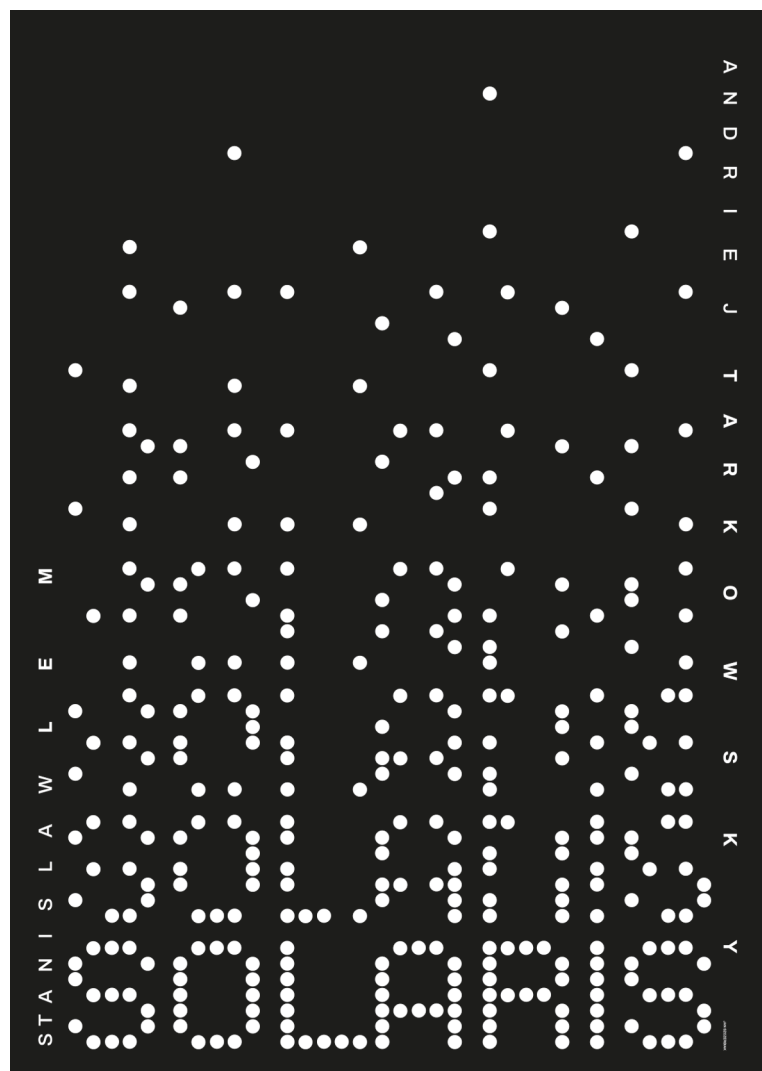
Julia Pieczyńska

„Przekładaniec”, plakat animowany, 720×1280 pikseli

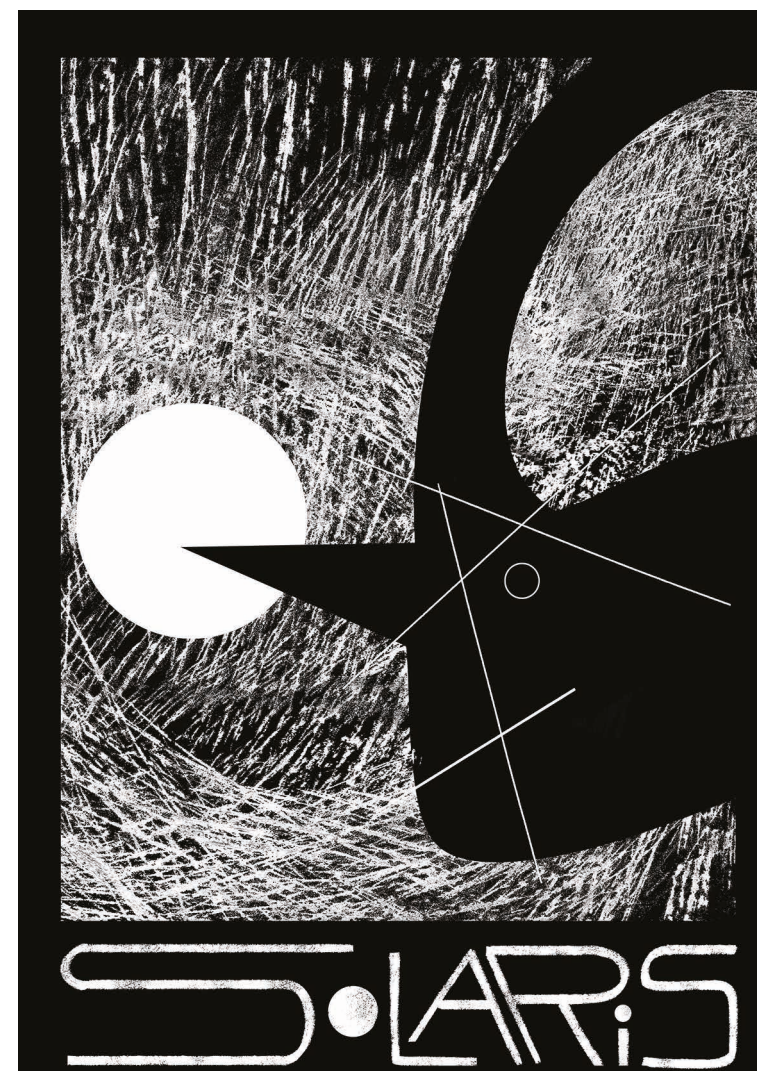

Wiktor Pilipczuk

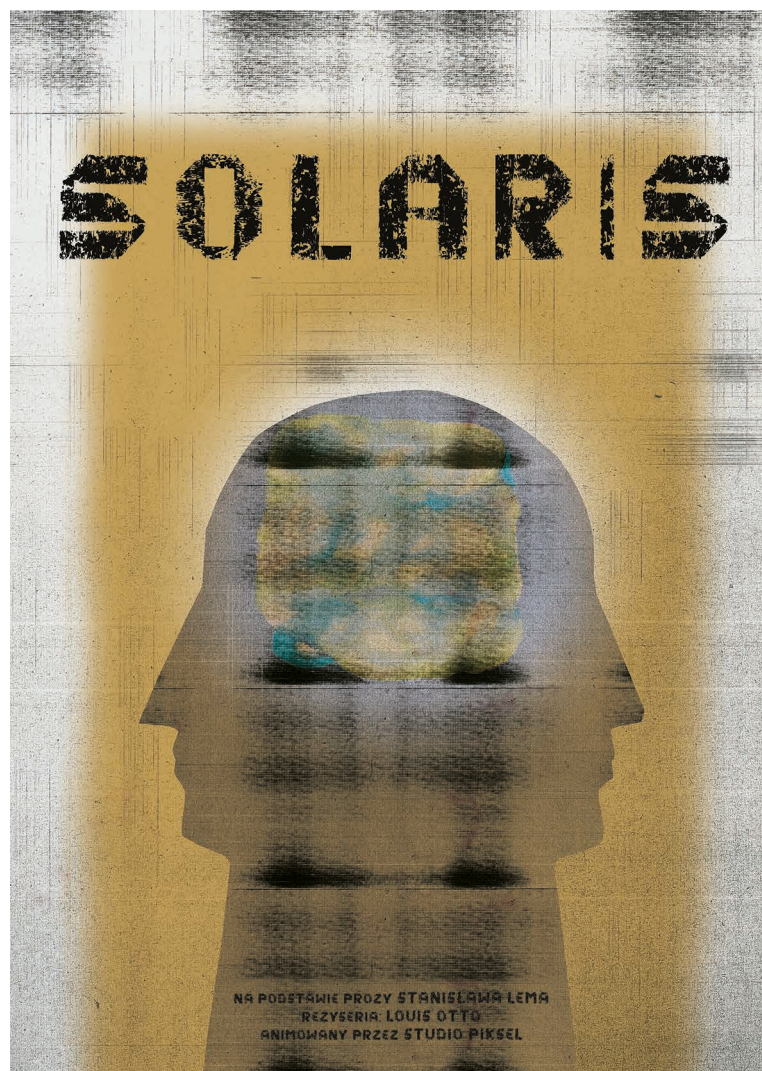
„Solaris”, plakat, 100×70 cm

Jan Szczerbiak
„Solaris”, plakat, 100×70 cm

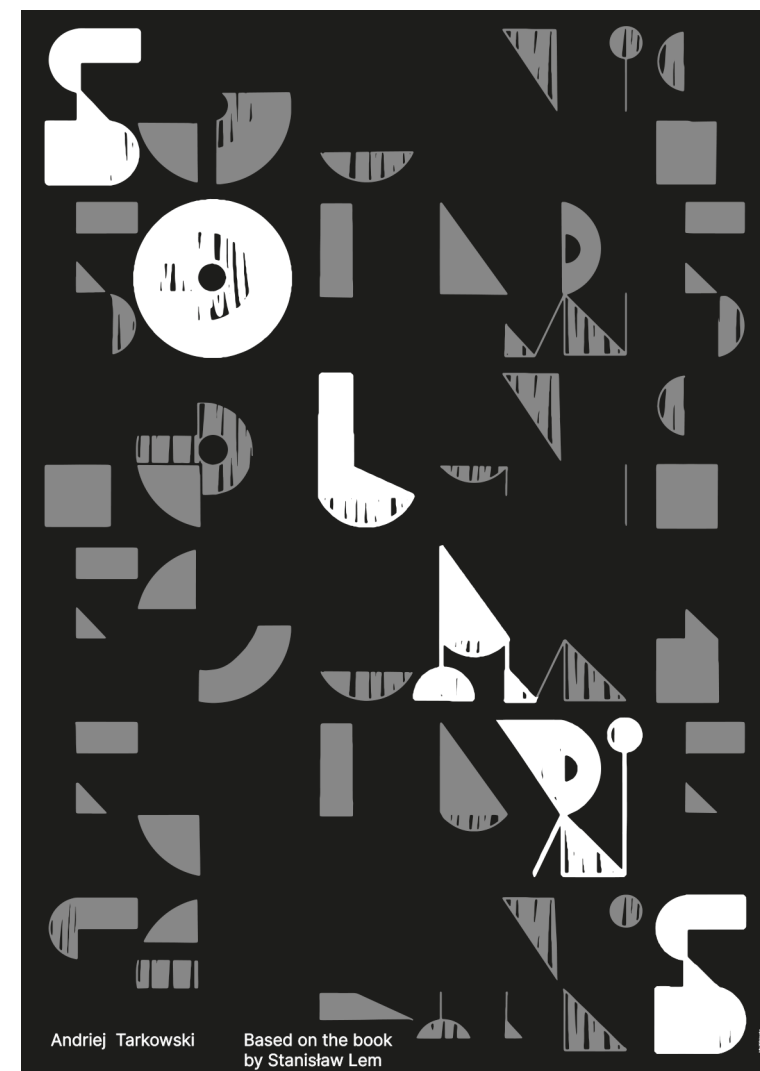

Paweł Szlotawa
„Solaris”, plakat, 100×70 cm

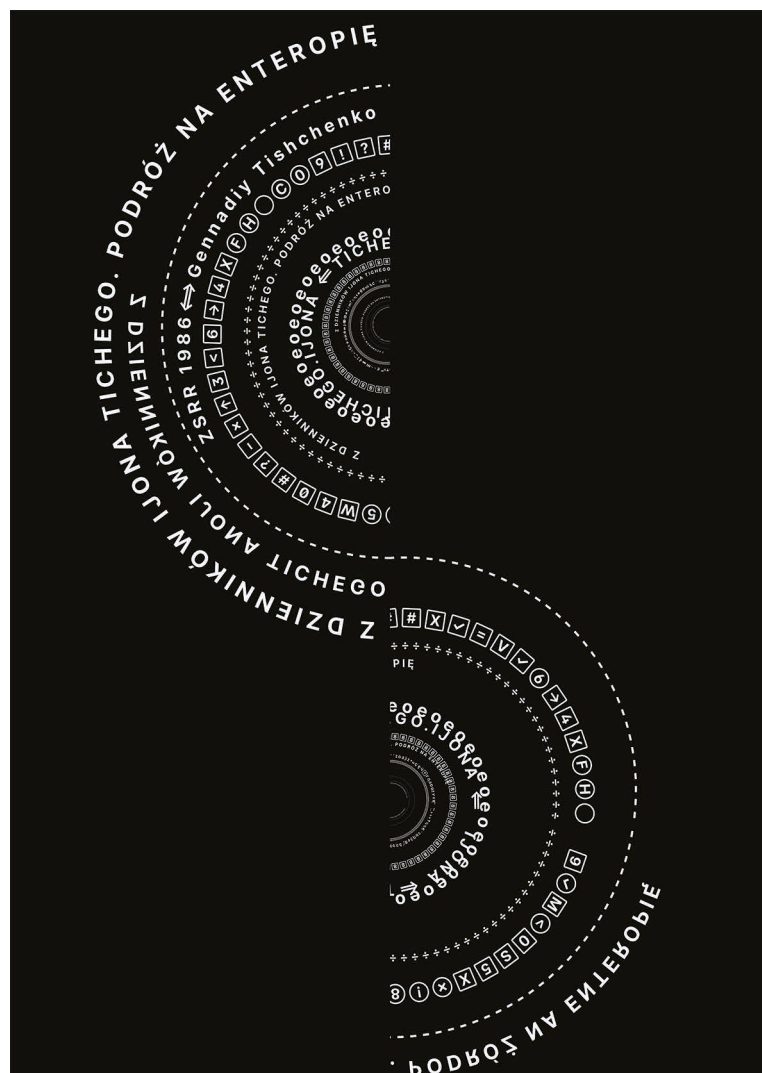
Anna Tomkielska

„Solaris”, plakat, 100×70 cm

Julia Wiśniewska

„Solaris”, plakat, 100×70 cm

Helena Zwierzchowska
„Podróż na entropię”, plakat, 100×70 cm

Łukasz Żukowski
„Solaris”, plakat, 100×70 cm

Plakat/Lem **Re-konfiguracje**

Wystawa

Plakat/Lem
Re-konfiguracje

Organizator:

Fundacja Urban Forms

Partner:

Akademia Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi

Kuratorzy wystawy:

Łukasz Chmielewski, Aleksandra Sumorok

Miejsce wystawy:

Galeria Plakatu OPUS
10.09.2021 – 10.10.2021
ul. Łąkowa 29, Łódź

Katalog

Redakcja katalogu

Teksty

Wioletta Kazimierska-Jerzyk, Aleksandra Sumorok

Korekta

Anna Ostrowska

Projekt graficzny okładki i katalogu oraz DTP

Łukasz Chmielewski

Wydawca

Fundacja Urban Forms

Partner

Instytut Filozofii Uniwersytetu Łódzkiego, IF Kolekcja. Polski Plakat,
<http://if-kolekcja.uni.lodz.pl/>

Druk

Drukarnia Gutenberg

Nakład -

ISBN 978-83-939800-6-2
2021 Łódź

Projekt dofinansowano ze środków Urzędu Miasta w ramach zadania publicznego:
„Łódź naukowa, Łódź Akademicka 2020/2021”
realizowanego przez Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich OPUS
w partnerstwie z Fundacją ECES.

